

document/download/71c3190f-0886-4202-846e-5750f188f116_en?
filename=Mission%20letter%20-%20DOMBROVSKIS.pdf%22%20%EF%B
7%9FHYPERLINK%20%22https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/Get
UrlReputation

6. European Commission – Law-making process – Planning and proposing law – Impact Assessments. URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/impact-assessments_en

7. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія / Володимир Устименко; НАН України, ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України». Київ : Академперіодика, 2025. 452 с.

8. The Standard Cost Model: A framework for defining and quantifying administrative burdens for businesses. International working group on Administrative Burdens, August 2004. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/64157/4374310/11-STANDARD-COST-MODEL-DK-SE-NO-BE-UK-NL-2004-EN-1.pdf/e703a6d8-42b8-48c8-bdd9-572ab4484dd3>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-18>

АПЕЛЯЦІЯ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

Станко А. П.

аспірант 2-го курсу

за спеціальністю 293 – Міжнародне право

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Пахлеванде А.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного права

та порівняльного правознавства

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Процеси апеляції надають найбільш безпосередню можливість після винесення вироку оскаржити його, з метою виправлення неправомірного засудження, необґрунтованого виправдання або несправедливого судового розгляду. Хоча апеляції не були передбачені під час Нюрнберзького та Токійського міжнародних військових трибуналів після Другої світової

війни, сьогодні вони розглядаються як фундаментальна вимога міжнародного кримінального процесу.

Право на апеляцію є ключовим елементом захисту особи від неправомірного засудження, що гарантує принаймні один перегляд вироку та покарання вищою судовою інстанцією. Апеляційне провадження також дозволяє виправити порушення прав людини, зокрема права на справедливий судовий розгляд, допущені на попередніх етапах кримінального процесу [1].

Міжнародні стандарти прав людини вимагають, щоб кожна засуджена особа мала право на перегляд її вироку та покарання вищим судом. У контексті розробки Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (МПГПП) представник Ізраїлю, доктор Шафір (Shafir), наполягав на включенні норми про право на апеляцію. Він зазначив, що: «це базова гарантія належного здійснення правосуддя, адже це був єдиний спосіб розглядати судові помилки до того, як стане надто пізно. [...] Якщо потрібно було б надати якусь гарантію, що особа не буде неправомірно засуджена до багаторічних страждань, необхідно передбачити перегляд кожної справи вищим судом» [2].

Так само Міжамериканський суд з прав людини підкреслив, що мета апеляційного перегляду полягає в тому, щоб: «захистити право на захист, створивши механізм для виправлення помилкового рішення, що містить суттєві порушення і несправедливо шкодить особі, до того як це рішення стане остаточним» [3].

У своїй промові під час представлення проєкту Статуту МТКЮ Раді Безпеки ООН у 1993 році Генеральний секретар ООН запропонував передбачити в Статуті право на апеляцію, зазначивши, що «таке право є фундаментальним елементом індивідуальних громадянських і політичних прав».

Це положення знайшло подальше закріплення у статутах міжнародних судів:

- ст. 25 Статуту МТКЮ [4];
- ст. 24 Статуту МТКР [5];
- ст. 81 Римського статуту МКС [6];
- ст. 26 Статуту Спеціального трибуналу по Лівану (СТЛ);
- Протокол Малабо, який розширює юрисдикцію Африканського суду на міжнародні злочини;
- закони про створення інтернаціоналізованих кримінальних судів (наприклад, Спеціального суду Сьєрра-Леоне).

Положення про право на апеляцію для засуджених осіб були згодом включені до статутів міжнародних кримінальних судів і трибуналів, зокрема МТКЮ, МТКР, МКС, МРМУ, Спеціального трибуналу по Лівану

(СТЛ), Протоколу Малабо (що розширює юрисдикцію Африканського суду справедливості та прав людини на розгляд міжнародних злочинів), а також до законів і статутів інтернаціоналізованих кримінальних судів.

Міжнародні стандарти в сфері прав людини зазвичай стосуються лише права засудженої особи оскаржити вирок. Справді, у багатьох країнах загального права апеляції з боку обвинувачення заборонені, оскільки вони суперечать принципу **ne bis in idem** (заборона подвійного покарання). Однак у правових системах континентального (цивільного) права апеляції з боку обвинувачення – поширене явище.

Суди з прав людини не вважають апеляції з боку обвинувачення несумісними з міжнародним правом прав людини. У деяких випадках вони дійшли висновку, що апеляція на виправдувальний вирок першої інстанції є продовженням кримінального провадження, а не новим судовим розглядом. Іншими словами, апеляція обвинувачення на виправдання не порушує принцип *ne bis in idem*, якщо виправдання ще не набуло остаточного характеру.

Водночас, як буде розглянуто далі в цьому розділі, там, де апеляції обвинувачення дозволені, мають існувати запобіжники, які гарантують дотримання прав виправданої особи. Зокрема, виправдана особа не повинна бути затримана під час розгляду апеляції, якщо на те не існує обґрунтованих причин.

У виняткових випадках, якщо виправдувальний вирок скасовано, новозасуджена особа повинна мати можливість оскаржити вирок у вищій інстанції.

Більшість міжнародних кримінальних судів і трибуналів допускають апеляції з боку обвинувачення, включаючи МТКЮ, МТКР, МКС, МРМУ, СТЛ, а також Протокол Малабо і законодавство інтернаціоналізованих судів.

Суди з прав людини тлумачили право на апеляцію як таке, що дозволяє засудженій особі вимагати перегляду як правових, так і фактичних помилок. Міжамериканський суд з прав людини зазначив, що апеляційні суди зобов'язані:

«аналізувати питання факту, доказів і права, на яких ґрунтується оскаржуване рішення, оскільки у судовій діяльності існує взаємозв'язок між фактичними висновками і застосуванням права таким чином, що помилковий висновок тягне за собою неправильне чи неналежне застосування норм права».

Цей принцип закріплено у статутах більшості міжнародних кримінальних судів:

- ст. 25 Статуту МТКЮ;
- ст. 24 Статуту МТКР;
- ст. 81(1)(a)(i–iii) Римського статуту МКС.

Особливістю Римського статуту є наявність універсальної підстави для апеляції – будь-яка інша помилка, яка впливає на справедливість чи достовірність провадження.

Міжнародні кримінальні суди і трибунали прямо передбачають право на апеляцію як з підстав правової, так і фактичної помилки. Протокол Малабо, а також закони і статuti інтернаціоналізованих судів також визнають ці підстави для апеляції. Статут МКС пішов ще далі, спеціально дозволяючи апеляцію з підстави порушення процедури. Більше того, це єдиний документ, який містить загальне положення про можливість апеляції з будь-якої іншої підстави, яка впливає на справедливість або достовірність провадження чи рішення. Такі підстави можуть бути заявлені лише в інтересах або від імені засудженої особи.

Юрист Пітер Вебб пояснює, що така конструкція «розширює межі перегляду і підвищує роль апеляційної інстанції як повноцінного контролюючого органу» [7].

Міжнародні кримінальні суди та трибунали мають апеляційні палати, які спеціалізуються на розгляді апеляцій. У Міжнародному кримінальному суді (МКС) апеляційна палата діє як окрема структурна одиниця. Відповідно до статті 39(2)(b)(i) Римського статуту, вона складається з п'яти суддів, включаючи Президента Суду. Судді, призначені до Апеляційного відділу МКС, мають працювати виключно в цій палаті.

Попри важливість апеляційної стадії та її виправну функцію, правові режими міжнародних кримінальних судів і трибуналів істотно відрізняються у визначенні процедури апеляції. Правила процедури і доказування МРМУ (IRMCT RPE) містять 14 правил, які стосуються апеляційного провадження. Вони охоплюють питання повідомлення про апеляцію, подання меморандумів сторонами та представлення додаткових доказів. У Механізмі міжнародних кримінальних трибуналів (МРМУ / IRMCT) апеляції регулюються правилами 133–142 Правил процедури і доказування.

Натомість Правила процедури і доказування МКС (ICC RPE) включають лише три правила, що регулюють апеляції на вироки, рішення щодо покарань і відшкодування шкоди. Вони встановлюють, наприклад, що апеляцію слід подати не пізніше ніж через 30 днів після повідомлення про рішення, а також регулюють питання повідомлень і припинення провадження.

Цей прогал у регулюванні частково заповнюється Правилom 149, яке містить загальне положення про те, що правила, що застосовуються на досудовій та судовій стадії, *mutatis mutandis* (з необхідними змінами) застосовуються і до апеляційного провадження – хоча ці стадії мають різну природу та цілі.

Деякі процесуальні елементи також відображені у Регламенті Суду МКС, а строки щодо подання рішень Апеляційної палати – у Практичному посібнику Апеляційної палати МКС. Інші процесуальні питання вирішуються Апеляційною палатою у кожному окремому випадку. Враховуючи відсутність деталізованих процедур у самому тексті Правил, незначний обсяг прецедентної практики та наявність усього лише шести завершених апеляцій на вироки, Суд має слухну нагоду розробити більш чіткі правила, регламенти та надати вказівки через Посібник Апеляційної палати.

Таким чином, відсутність детального регламентування апеляційної процедури в МКС створює як виклики, так і можливості. З одного боку, це може призводити до правової невизначеності; з іншого – відкриває простір для формування сталої практики, вдосконалення нормативної бази та зміцнення гарантій справедливого судочинства на апеляційній стадії.

Література:

1. Clooney, A.R.A., Webb, P. *The Right to a Fair Trial in International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2020. С. 656–657.
2. United Nations General Assembly. Official records of the 14th session, Third Committee, 964th meeting, 23 November 1959: UN Doc A/C.3/SR.964. Para 31.
3. Inter-American Court of Human Rights (IACtHR). *Herrera-Ulloa v. Costa Rica*, Series C, No. 107, Judgment of 2 July 2004. Para 158.
4. Statute of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia: adopted by UN Security Council Resolution 827 (1993). UN Doc. S/RES/827 (1993).
5. Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda: adopted by UN Security Council Resolution 955 (1994). UN Doc. S/RES/955 (1994).
6. Rome Statute of the International Criminal Court: adopted on 17 July 1998 / UN Doc. A/CONF.183/9. 1998.
7. Webb, P. *International Judicial Review: When Should International Courts Intervene?* Cambridge: Cambridge University Press, 2020. С. 183.